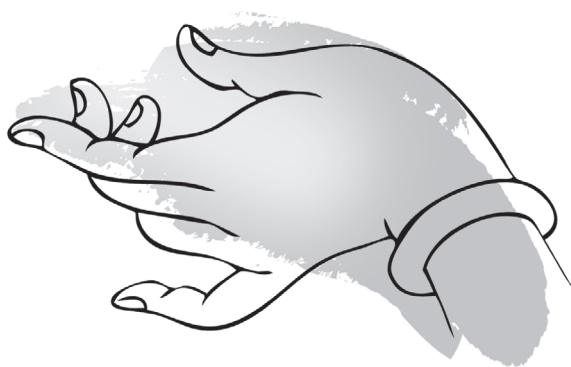

WALPOLA RAHULA

BUDDHA A SPUS

Cuvinte de înțelepciune transmise
în texte alese din
Sutte și Dhammapada

EDITURA HERALD

WALPOLA SRI RAHULA
Tripitakavāgīśvarāchārya

BUDDHA A SPUS

**Cuvinte de înțelepciune transmise în texte alese
din *Sutte* și *Dhammapada***

Cuvânt înainte: **Paul Demiéville**
Traducere din limba engleză: **Petre Botnariuc**

EDITURA HERALD
București

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE DE PAUL DEMIÈVILLE	7
PREFAȚĂ	11
BUDDHA	17
Capitolul 1	
ATITUDINEA BUDISTĂ A MINȚII	19
 CELE PATRU ADEVĂRURI NOBILE	
Capitolul 2	
PRIMUL ADEVĂR NOBIL: <i>DUKKHA</i>	41
Capitolul 3	
AL DOILEA ADEVĂR NOBIL <i>SAMUDAYA</i> : „APARIȚIA LUI <i>DUKKHA</i> ”	61
Capitolul 4	
AL TREILEA ADEVĂR NOBIL <i>NIRODHA</i> : „ÎNCETAREA LUI <i>DUKKHA</i> ”	71
Capitolul 5	
AL PATRULEA ADEVĂR NOBIL <i>MAGGA</i> : „CALEA”	85
Capitolul 6	
DOCTRINA INEXISTENȚEI UNUI SINE SEPARAT: <i>ANATTA</i>	95

Capitolul 7	
„MEDITAȚIA” SAU CULTIVAREA MENTALĂ: <i>BHAVANA</i>	121
Capitolul 8	
ÎNVĂȚĂTURA LUI BUDDHA ȘI LUMEA DE ASTĂZI	135
TEXTE ALESE	155
PUNEREA ÎN MIȘCARE A ROȚII ADEVĂRULUI	159
PREDICA FOCULUI	163
IUBIREA UNIVERSALĂ	167
BINECUVÂNTĂRI	169
ELIBERAREA DE TOATE GRIJILE ȘI NECAZURILE	171
PARABOLA BUCĂȚII DE CÂRPĂ	183
FUNDAMENTELE CONȘTIENTIZĂRII	189
SEATUL CĂTRE SIGĂLA	205
CUVINTELE ADEVĂRULUI	215
ULTIMELE CUVINTE ALE LUI BUDDHA	233
ABREVIERI	237
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	239
GLOSAR	243
ÎN LOC DE POSTFAȚĂ	253

CUVÂNT ÎNAINTE

de Paul Demièville

Membru al Institutului Francez, Profesor
la Colegiul Francez, Director de studii
budiste la Școala Superioară (Paris)

Avem aici o expunere a budismului concepută într-un adevărat spirit modern de către unul dintre cei mai calificați și iluminați reprezentanți ai acestei religii. Venerabilul Walpola Rahula a primit educația și formarea tradițională a unui călugăr budist în Ceylon și a deținut poziții emnente într-una dintre instituțiile monastice de prim rang (Pirivena) din această insulă, unde Învățătura lui Buddha înflorește din timpul lui Asoka păstrându-și întreaga vitalitate până în zilele noastre. Educat într-o tradiție străveche, a decis, în aceste vremuri în care toate tradițiile sunt puse sub semnul întrebării, să înfrunte spiritul și metodele științifice internaționale. A intrat la Universitatea din Ceylon, a obținut licența¹ și apoi titlul de Doctor în Filosofie la Universitatea din Ceylon pe o teză foarte competentă despre *Istoria budismului în Ceylon*. Lucrând alături de distinși profesori de la Universitatea din Calcutta și venind

¹ B.A. (Bachelor of Arts Honours).

în contact cu adepți ai *Mahāyānei* (ai Marelui Vehicul), acea formă de budism care se întinde din Tibet până în Orientul Îndepărtat, a decis să se aplece și asupra textelor tibetane și chinezești, în scopul de a-și lărgi ecumenismul, și ne-a onorat venind la Universitatea din Paris (Sorbona) pentru a pregăti un studiu despre Asanga, ilustrul filosof al *Mahāyānei*, ale cărui opere principale în limba sanscrită sunt pierdute și pot fi citite doar în traduceri tibetane și chinezești. Se împlinesc acum opt ani de când dr. Rahula se află printre noi, purtând roba galbenă, respirând aerul Occidentului și căutând probabil în vechea noastră oglindă zbuciumată o reflexie universalizată a propriei sale religii.

Cartea, pe care cu bunăvoință m-a rugat să o prezint publicului din Vest, reprezintă o relatare clară, la îndemâna oricui, despre principiile fundamentale ale doctrinei budiste, așa cum se regăsesc acestea în cele mai multe texte străvechi, denumite „Tradiția” (*Āgama*) în sanscrită și „Corpul Canonic” (*Nikāya*) în pali. Dr. Rahula, care posedă o cunoaștere incomparabilă a acestor texte, face referire la ele constant și aproape exclusiv. Autoritatea lor este recunoscută în mod unanim de toate școlile budiste, care au fost și sunt numeroase, dintre care niciuna nu a deviat vreodată de la aceste texte, cu excepția intenției de a interpreta mai bine spiritul de dincolo de litera lor. Interpretarea a fost într-adevăr variată pe parcursul expansiunii budismului de-a lungul mai multor secole și în regiuni vaste, iar Legea a căpătat mai mult de un singur aspect. Dar aspectul budismului prezentat aici de dr. Rahula – umanist, rațional, socratic în unele privințe, evanghelic în altele, sau din nou aproape științific – are

în sprijinul său o mare cantitate de mărturii scripturale autentice, pe care nu a trebuit decât să le lase să vorbească de la sine.

Explicațiile pe care le adaugă citatelor sale, traduse întotdeauna cu o acuratețe de mare scrupulozitate, sunt clare, simple, directe și libere de orice pedanterie. Unele dintre ele ar putea conduce la discuții, ca atunci când dorește să redescopere în sursele pali toate doctrinele *Mahāyānei*; dar familiaritatea sa cu acele surse îi permite să arunce o nouă lumină asupra lor. Se adresează omului modern, dar nu insistă în comparațiile, doar sugerate din loc în loc, care s-ar putea face cu anumite curente de gândire din lumea contemporană: socialism, ateism, existențialism, psihanaliză. Cititorul este cel care va aprecia modernitatea și posibilitățile de adaptare ale unei doctrine care, în această lucrare de învățătură veritabilă, îi este prezentată în bogăția sa originară.

PREFAȚĂ

Există astăzi în întreaga lume un interes crescând pentru budism. Au luat ființă numeroase societăți și grupuri de studiu și au apărut zeci de cărți despre învățătura lui Buddha. Este regretabil totuși că cele mai multe au fost scrise de oameni nu tocmai competenți, sau care induc prin demersul lor ipoteze false, derivate din alte religii, conducând la interpretarea și reprezentarea greșită a subiectului abordat. Un profesor de religie comparată, care a scris de curând o carte despre budism, nu știa nici măcar faptul că Ananda, slujitorul devotat al lui Buddha, era un *bhikkhu* (un călugăr) și credea că este un laic! Cunoașterea budismului propagată prin cărți precum cea amintită poate fi lăsată la latitudinea cititorului.

Am încercat în această carte de dimensiuni reduse să mă adresez în primul rând cititorului educat și inteligent în general, neinstruit în acest domeniu, care ar dori să cunoască ceea ce a predat Buddha de fapt. În beneficiul acestuia mi-am propus să ofer pe scurt, și pe cât de direct și simplu cu putință, o relatare corectă și exactă a cuvintelor reale folosite de Buddha, așa cum se regăsesc în textele pali originale din *Tipitaka*, acceptate universal de învățați ca

fiind cele mai vechi consemnări existente ale învățăturilor lui Buddha. Materialele folosite și pasajele citate aici sunt luate direct din aceste originale. În câteva locuri am făcut referire și la unele lucrări mai târzii.

L-am păstrat în minte, de asemenea, și pe cititorul care are deja anumite cunoștințe despre ceea ce a predat Buddha și care ar dori să meargă mai departe cu studiile sale. Prin urmare, am oferit nu numai termenii pali pentru cele mai multe cuvinte cheie, dar și trimiteri în notele de subsol către textele originale, precum și o bibliografie selectivă.

Dificultățile sarcinii mele au fost multiple: pe întreg parcursul lucrării am încercat să-mi orientez limbajul echilibrat între nefamiliar și popular, pentru a-i oferi cititorului din prezent ceva care poate fi înțeles și apreciat, fără să sacrific nimic din conținutul și forma discursurilor lui Buddha. În timpul redactării cărții, textele străvechi îmi treceau prin minte, astfel că în mod deliberat am păstrat sinonimele și repetițiile care făceau parte din vorbirea lui Buddha, așa cum aceasta a ajuns la noi prin tradiția orală, astfel încât cititorul să aibă o idee despre forma folosită de Învățător. Am ținut cât am putut de aproape de originale și am încercat să fac traducерile ușoare și inteligibile.

Dar este un punct, dincolo de care este dificil să tratăm o idee fără să avem de pierdut în ceea ce privește simplitatea mesajului specific pe care Buddha era interesat să îl dezvolte. Întrucât pentru această carte am ales titlul „Buddha a spus”, am simțit că este just să aștern cu preferință înseși cuvintele lui Buddha, chiar și figurile de stil pe care le folosea, în locul unei redări care ar fi facilitat înțelegerea, dar ar fi distorsionat sensul.

Am abordat în această carte aproape orice aspect care este comun acceptat drept învățătura esențială și fundamentală a lui Buddha. Acestea sunt doctrinele celor Patru Adevăruri Nobile, Calea Nobilă în Opt Părți, Cele Cinci Agregate, Karma, Renașterea, Lanțul Condiționărilor (*Paṭiccasamuppāda*), doctrina absenței Sinelui personal (*Anatta*), Stabilirea Conștientizării (*Satipaṭṭhana*). În mod natural, vor intra în discuție și expresii care poate că sunt nefamiliare pentru cititorul din Vest. L-aș sfătui, dacă este interesat, să abordeze la prima citire capitolul introductiv și apoi să continue cu capitolele V, VII și VIII, revenind la capitolele II, III, IV și VI când înțelegerea generală va fi mai clară și mai activă. Nu ar fi posibilă scrierea unei cărți despre învățătura lui Buddha fără să tratăm temele pe care budismul *Theravāda* și *Mahāyāna* le-au acceptat ca fiind fundamentale pentru sistemul său de gândire.

Termenul *Theravāda* – *Hinayāna* sau „Micul Vehicul” nu se mai folosește în cercurile avizate – ar putea fi tradus drept „Școala celor vârstnici” (*theras*), și *Mahāyāna* drept „Marele Vehicul”. Acești termeni sunt folosiți de cele două forme principale de budism cunoscute în lumea de astăzi. Școala *Theravāda*, care este văzută ca budismul original ortodox, este urmată în Ceylon (Sri Lanka), Birmania, Thailanda, Cambodgia, Laos și Chittagong în Pakistanul de Est. *Mahāyāna*, care s-a dezvoltat relativ mai târziu, este urmată în alte țări budiste precum China, Japonia, Tibet, Mongolia etc. Există anumite diferențe între aceste două școli, în principal cu referire la anumite credințe, practici și ceremonii, dar asupra celor mai importante învățături

ale lui Buddha, precum cele discutate aici, *Theravāda* și *Mahāyāna* sunt unanim de acord.

Îmi rămâne acum doar să-mi exprim sentimentul de recunoștință față de profesorul E. F. C. Ludowyk, care a fost de fapt cel care m-a invitat să scriu această carte, pentru întregul ajutor pe care mi l-a acordat, pentru interesul față de aceasta, pentru sugestiile oferite și pentru citirea manuscrisului. Îi sunt de asemeni profund îndatorat domnișoarei Marianne Mohn, care a parcurs manuscrisul și a făcut sugestii valoroase. Și, în sfârșit, privesc cu mare respect către Paul Demièville, profesorul meu din Paris, pentru bunăvoința sa de a scrie cuvântul înainte.

W. Rahula

Paris, iulie 1958

Către Mani

Sabbadānaṃ dhammadānaṃ jināti

„Darul Adevărului¹ depășește orice alt dar”

¹ Termenul *Dhamma*, folosit în limba pali, limba vorbită din timpul lui Buddha, are mai multe înțelesuri: „natură” (sau legea care guvernează fenomenele naturale), „adevăr”, respectiv „Învățătura” lui Buddha care le explică. Un alt sens al *Dhammei* este tot ceea ce există în Univers, conținutul minții sau tot ceea ce experimentează o persoană. (N. a.)

BUDDHA

Buddha, al cărui nume personal fusese Siddhartha (Siddhārtha în sanscrită), și nume de familie Gotama (skt. Gautama), a trăit în India de Nord în secolul al VI-lea î.Hr. Tatăl său, Suddhodana, era conducătorul regatului Sākya (în Nepalul modern). Mama sa era regina Māyā. În conformitate cu obiceiul timpului, a fost însurat destul de tânăr, la vârsta de 16 ani, cu o chipeșă și devotată prințesă pe nume Yasodharā. Tânărul prinț a trăit în palatul său, având la dispoziție tot luxul posibil. Dar, confruntat brusc cu realitatea vieții și cu suferința umanității, s-a decis să găsească o soluție – calea de eliberare din această suferință universală. La vârsta de 29 de ani, curând după nașterea unicului său fiu, Rahula, și-a părăsit regatul și a devenit un ascet în căutarea acestei soluții.

Timp de șase ani, ascetul Gotama a hoinărit de-a lungul văii Gangelui, întâlnind faimoși învățători religioși, studiind și urmând sistemele și metodele lor și supunându-se unor practici ascetice riguroase. Acestea nu l-au satisfăcut. Astfel că a abandonat toate religiile tradiționale și metodele lor și a mers pe propriul său drum. Așa s-a întâmplat că într-o seară, șezând sub un copac (cunoscut

de atunci drept copacul Bodhi sau Copacul Bo, „Copacul înțelepciunii”), pe malul râului Neranjarā din Buddha-Gaya (aproape de Gaya, în regiunea Bihar de astăzi), la vârsta de 35 de ani, Gotama a atins Iluminarea, după care a fost cunoscut drept Buddha, „Cel Iluminat”.

După ce a atins Iluminarea, Gotama Buddha a ținut prima sa predică unui grup de cinci asceți, vechii săi tovarăși, în Parcul Căprioarelor din Isipatana (Sarnathul modern), în apropiere de Benares. Din acea zi, timp de 45 de ani, a împărtășit învățătura sa tuturor categoriilor sociale, bărbați și femei – regi și țărani, brahmani și paria, bancheri și cerșetori, sfinți și jefuitori – fără să facă nici cea mai mică distincție între ei. Nu a recunoscut nicio diferență de castă sau rang social, iar Calea pe care a pre-dat-o era deschisă tuturor bărbaților și femeilor care erau pregătiți să o înțeleagă și să o urmeze.

La vârsta de 80 de ani, Buddha a încetat din viață la Kusinārā (în Uttar Pradesh) în India.

Astăzi, budismul se întâlnește în Ceylon, Myanmar, Thailanda, Cambodgia, Laos, Vietnam, Tibet, China, Japonia, Mongolia, Coreea, Formosa, în unele părți din India, Pakistan și Nepal și de asemenea în anumite zone din (fosta) Uniune Sovietică. Populația budistă din lume se ridică la peste 500 de milioane de oameni.

Capitolul I

ATITUDINEA BUDISTĂ A MINȚII

Printre fondatorii de religii, Buddha (dacă ne este permis să-l numim fondatorul unei religii în sensul comun al termenului) a fost singurul învățător care nu a pretins că este altceva decât pur și simplu o ființă umană. Alți învățători erau fie zei, fie încarnările lor în diferite forme, fie inspirați de aceștia. Buddha nu numai că era doar o ființă umană, dar nici nu a pretins că ar fi fost inspirat de vreun zeu sau de vreo putere exterioară. A atribuit întreaga sa realizare, desăvârșirea și succesul efortului uman și inteligenței umane. Un om și numai un om poate deveni un *buddha*. Orice om are în el însuși potențialitatea de a deveni un *buddha*, dacă dorește acest lucru și dacă depune eforturi pentru aceasta. Putem numi *buddha* un om *par excellence*. Era atât de desăvârșit în „umanitatea” sa încât a ajuns să fie privit mai târziu în religia populară drept aproape un „supra-om”.

Conform budismului, poziția omului este cea supremă. Omul este propriul său stăpân și nu există o ființă sau putere superioară care să-i hotărască destinul.

„Omul este propriul său refugiu, cine altcineva ar putea să fie refugiul?”¹ spunea Buddha. Și-a sfătuit discipolii să „se refugieze în ei înșiși”, și niciodată să nu caute refugiu sau ajutor la nimeni altcineva.² A învățat, a încurajat și a îndemnat fiecare persoană să se dezvolte și să muncească pentru propria emancipare, întrucât omul are puterea de a se elibera de toate legăturile prin propriile eforturi și prin inteligența personală. Buddha spune: „Voi înșivă trebuie să faceți eforturi, pentru că Tathāgata³ doar arată calea”⁴.

Dacă Buddha este totuși numit „salvator”, este doar în sensul că a descoperit și a arătat Calea către Eliberare, *Nirvāṇa*. Dar noi înșine trebuie să pășim pe Cale.

Datorită acestui principiu al responsabilității individuale, Buddha le recunoaște libertatea discipolilor săi. În *Mahāparinibbāna-Sutta* Buddha spune că el nu s-a gândit niciodată să intervină în treburile Ordinului călugărilor (*Saṅgha*)⁵, și că nici nu a vrut ca *Saṅgha* să depindă de el.

¹ Dhp. XII 4.

² D II (Colombo, 1929), p. 62 (*Mahāparinibbāna-sutta*).

³ *Tathāgata* înseamnă literal „Cel care a ajuns la Adevăr”, adică „Cel care a descoperit Adevărul”. Acesta este termenul folosit de obicei de Buddha cu referire la el însuși și la alți *buddha* în general.

⁴ Dhp. XX 4.

⁵ *Saṅgha* înseamnă literal „Comunitate”. Dar în budism acest termen denotă „Comunitatea călugărilor budiști”, care este Ordinul călugărilor. *Buddha*, *Dhamma* (Învățătura) și *Saṅgha* (Ordinul) sunt cunoscute ca *Tisarana*, „Trei refugii” sau *Tiratana* (în sanscrită *Triratna*), „Tripla Nestemată”.